

ויהי ביום השמיני - מדרש ספרא

מים ראשונים: לנושא "היום השמיני" הקדשנו כבר שני גיליונות: [היום השמיני במקרא](#) וכן [ויהי ביום השמיני](#). בראשון התמקדנו בימי שמיני נוספים במקרא; ובאחרון, בלשון "ויהי", בעקבות מדרש ויקרא רבה, אם הוא שמחה או צער. הפעם נרצה ללכת בעקבות מדרש תורת כהנים – ספרא, מדרש התנאים המלווה את ספר ויקרא, ולהתמקד "ביום השמיני" של הפרשה, של חנוכת המשכן שבו ירדה שכינה לישראל.

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: (ויקרא ט א)

ספרא שמיני פרשה א¹

(א) "ויהי ביום השמיני" - קרא זה אחד מן הכתובים שצריך לדרוש.² נאמר כאן: "ויהי ביום השמיני" ונאמר להלן: "ויהי ביום השלישי" - אין אנו יודעים אם שלישי לשבת אם שלישי למנוח?³ כשהוא אומר: "כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני", "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר" - הוא אומר: שלישי למנוח שהוא ששה בחודש.⁴ וכאן נאמר: "ויהי ביום השמיני" - אין אנו יודעים אם שמיני למנוח אם שמיני לחודש? כשהוא אומר: "כי שבעת ימים ימלא את ידכם" - הוא אומר: שמיני למנוח ולא שמיני לחודש.⁵ אותו היום נטל עשר עטרות: ראשון למעשה בראשית, ראשון לנשיאים, ראשון לכהונה, ראשון לעבודה, ראשון לירידת האש, ראשון לאכילת קדשים, ראשון לאיסור הבמות, ראשון לראשי חדשים, ראשון לשכון שכינה בישראל, ראשון לברך את ישראל.⁶

¹ שני מדרשי יסוד יש לנו על ספר ויקרא המכסים את הספר במלואו, על כל עשר פרשיותיו - מויקרא ועד בחוקותי; ועל כל עשרים וחמישה סדריו - מויקרא ועד איש כי יפליא נדר. שני מדרשים אלה הם: מדרש תנאים - ספרא המכונה גם תורת כהנים ומדרש אמוראים - ויקרא רבה. שניהם מדרשי ארץ ישראל מובהקים. בפרשת ויקרא, בדברינו [קרבן מנחה לה'](#), התבשמנו ממנחתו של מדרש ויקרא רבה והפעם נבקש להתרשם ממדרש ספרא תורת כהנים. קָשָׁם כן כאן, נשתדל למעט בהערות משלנו, על מנת שלא לפגום בניחווחות המדרש ובשמינו. לסקירה על מדרש ויקרא רבה [ראו כאן](#). לסקירה על מדרש תורת כהנים ספרא [ראו כאן](#). (שוב זכינו גם להשלים את הדף [תורת כהנים - הספר והמדרש](#) בפרשת צו).

² עד כמה שבדקנו, כאן הוא מקור הביטוי: "צריך לדרוש" ומכאן נלקח למדרשים מאוחרים יותר, כמו ויקרא רבה כו ח ומדרשי תנחומא פרשת אמור: "אמר ר' יוחנן: כל מקום שנאמר אמור ואמרת צריך לדרוש". (בנוסחאות אחרות: "צריך להידרש"). מאוחר יותר, התווסף גם הביטוי הקרוב: "אומר דרשני". ראה מדרש תנחומא (בובר) פרשת וישב סימן יג: "אמר ר' יצחק: המקרא אומר לך דרשני", ובפסיקתא רבתי פרשה י: "אין המקרא אומר אלא דרשני" - מטבע לשון שרש"י משתמש בה במספר מקומות (ראה פירושו לפסוק הראשון בתורה).

³ האם זה שלישי לזמן קבוע כמו ימי השבוע (שבת) - או ימי החודש כפי שהוא אומר בהמשך - או שמא שלישי לספירה של אותו ענין, למנין הימים של האירוע בו עוסקים (למנוח), מתן תורה או חנוכת המשכן?

⁴ פתרון היום השמיני יבוא מפתרון היום השלישי של מתן תורה (שמות פרק יט), מציע הדרשן. מה ההוכחה? מאין אנו יודעים שיום השלישי שם הוא לאירוע ולא ללוח השנה? נראה לנו שאת שני הפסוקים שהמדרש מצטט, צריך לקרוא בהקשר הרחב של שלושת ימי ההגבלה. ראה שמות פרק יט פס' יא-טז: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵךְ אֶל הָעָם וְקַדְשֵׁתָם הַיּוֹם וּמָחָר וּכְבָסוּ שְׂמֹלֹתָם: וְהָיוּ נְכִינִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יֵרֵד ה' לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינַי: וַיֵּרֶד מֹשֶׁה מִן הָהָר אֶל הָעָם וַיְקַדְּשׁ אֶת הָעָם וַיְכַבְּסוּ שְׂמֹלֹתָם: וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הָיוּ נְכִינִים לְשִׁלְשֵׁת יָמִים אֶל תִּגְשׁוּ אֶל אִשֶׁה: וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיַת הַבָּקָר וכו'". מפשט הפסוקים ברור ש"היום השלישי" הוא לאירוע ולא למועד קבוע בלוח. ועוד יש כאן חידוש לשוני מעניין. הדרשן עומד בספר ויקרא ואומר "להלן" על ספר שמות? הכי צדד?! התשובה היא שאנו מורגלים לומר "להלן" במשמעות של "בהמשך" - הלאה וכניגוד של "לעיל" - למעלה ואילו בלשון תנאים "להלן" הוא "שם" וההפך מ"כאן". ההפך מ"לעיל" הוא "לקמן" ושניהם לשון ארמית. ראה הערך "להלן" במילונים. ועוד יש לדקדק שנכון לומר ב"שישה באדר", "בשבעה באפריל" וכו' ולא ב"שישי באדר" או "בשביעי באפריל" וכו', אבל הרי הבטחנו לקצר בהערות ...

⁵ פה ההוכחה שביום השמיני הוא למנין האירוע בו מדובר, נראית משכנעת יותר. הפסוק "כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת יְדְכֶם", שנאמר ארבעה פסוקים קודם בסוף פרק ח (פסוק לג) - וכן הפסוק: "וּפְתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים" שמשום מה הדרשן לא הביא - מתווים מסגרת זמן ברורה לאירוע: שבעת ימי המילואים \ חנוכת המשכן. אי לכך, אין זה אלא הגיוני שהיום השמיני הוא שמיני לאותם שבעה ימים ולא שמיני לחודש או לכל מסגרת זמן קבועה אחרת.

⁶ לאחר שהצליח להפקיע את היום השמיני ממסגרת זמן קבועה בלוח השנה ונתנו במסגרת זמן-אירוע של עצמו (חנוכת המשכן), הולך המדרש צעד נוסף ומחליף את המספר שמונה במספר אחד. לא יום שמיני לאירוע, אלא ראש וראשון, מספר ראשוני, לכמעט כל אירוע ומוסד חשוב: לבריאת העולם, לעבודת ה' לצורותיה ודורותיה ואף ... ללוח השנה ממנו זה עתה הצלחנו להשתחרר: ראשון לחדשים (בא' בניסן חנוך המשכן). אז מה הוא בסופו של יום, יום זה? ראשון? שמיני? זמן לעצמו? בכל מקרה הוא "יום השמיני".

(ב) "קרא משה לאהרן ולבניו" - לפי שכיבדו המקום תחילה לאהרן, אף משה כיבדו בסוף. ומנין שכיבדו תחילה לאהרן? שנאמר: "ועלית אתה ואהרן עמך" (שמות יט כד), אף משה כיבדו בסוף, שנאמר: "קרא למשה לאהרן ולבניו" ואחר כך: "ולזקני ישראל".⁷

(ג) "ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת" - מלמד שאמר לו משה לאהרן: אהרן אחי, אע"פ שנתרצה המקום לכפר על עונותיך, צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן.⁸ שְׁלַח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש, שמא ישנאך בביאתך למקדש. ושמה תאמר: אין צריך כפרה אלא אני! והלא אף ישראל צריכים כפרה, שנאמר: "ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת". וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן?⁹ אלא אמר להם: אתם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף. יש בידכם בתחילה: "וישחטו שעיר עזים", ויש בידכם בסוף: "עשו להם עגל מסכה" - יבוא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים, יבוא עגל ויכפר על מעשה עגל.¹⁰

(ד) "ושור ואיל לשלמים" - לפי שנדמית עבירה לשני מינים, שנאמר: "עשו להם עגל מסכה"; ולהלן הוא אומר: "וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב" (תהלים קו כ) - יבוא שור ויכפר על מעשה שור, יבוא עגל ויכפר על מעשה עגל.¹¹ תדעו שנתרצה המקום לכפר על עונותיכם, עבירה שאתם מיראים ממנה כבר נובחה לפני המקום, שנאמר: "לזבוח לפני ה'". אמרו ישראל לפני משה: וכי היאך מקלסת מדינה את המלך ואינה רואה פני המלך? אמר להם: על מנת כן - "כי היום ה' נראה אליכם".¹²

⁷ "תחילה" הכוונה למעמד מתן תורה (ראה אבן עזרא שמות לד ג: "שעלה אהרן אל צד ההר ביום מעמד הר סיני, כי כן כתוב ועלית אתה ואהרן עמך (שמות יט, כד)"); ואילו "בסוף" הכוונה לחנוכת המשכן. במעמד הר סיני הקב"ה קורא לאהרן (לצד משה) ומכבדו ומכאן למד משה לכבד את אהרן ולקרוא לו בחנוכת המשכן. אלא ששם - "בתחילה" - זה היה לפני חטא העגל ואילו כאן - "בסוף" - הוא לאחר חטא העגל בו מואשם אהרן קשות הן במקרא והן במדרש זה עצמו כפי שנראה להלן. ודאי שקריאת משה לאהרן לעמוד בראש הכהונה נעשית על דעת הקב"ה. אך השאלה היא זו: האם הקריאה של משה (התלמיד) מחזירה את אהרן למצב של טרום החטא שהיה בקריאה הראשונה של הקב"ה (הרב) ומציינת כפרה ומחילה גמורה? ואם כן, מדוע לא יקרא לו הרב? מדרשים האמוראים (ויקרא רבה, שיר השירים רבה) הולכים בכיוון שהקריאה של משה לאהרן באה בשל היחסים ביניהם ומחשבתו של משה להיות כהן גדול. ראה שיר השירים רבה פרשה א סימן ג: "כל שבעת ימי המלוואים היה משמש בכהונה גדולה סבור שהיא שלו ובסוף נאמר לו אינה שלך של אהרן אחיך הוא שנאמר (ויקרא ט) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן". אבל נראה לי שהספרא בו אנו עוסקים - מדרש תנאים - הולך בדרך אחרת כפי שנראה בהמשך. הכל קשור בחטא העגל.

⁸ אנחנו רגילים אולי יותר לביטוי "שלא לפתוח פה לשטן" ולא לביטוי זה של הספרא "ליתן לתוך פיו של שטן". ראה ויקרא רבה כא י: "מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב? אלא אין קטיגור נעשה סניגור, כדי שלא ליתן פתחון פה לשטן לקטרט ולומר אתמול עשו להם אלהי זהב והיום הם מבקשים לשמש בבגדי זהב". ואילו מדרש ספרא אומר: "אע"פ שנתרצה המקום לכפר על עונותיך, צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן". האם לפנינו עוד הבדל גישה בין המדרש התנאי (הקדום יותר) ובין המדרש האמוראי (המאוחר יותר)? וכבר זכינו להשלים דף בנושא **פיו של שטן** בפרשה זו. ראו גם דברינו **קטיגור נעשה סניגור**.

⁹ הדרשן (או המעתיק או המלבה"ד) מקצר ומביא רק חלק מהפסוק ואנחנו נשלים. אצל אהרן כתוב: "קח לך עגל בן בקר לחטאת וְאֵל לְעֹלֶה תְּמִימִים" - שני קרבנות: עגל ואיל. ואילו אצל בני ישראל - קרבנם ביום השמיני לחנוכת הבית, יום חינוך הכהנים - כתוב: "קחו שעיר עזים לחטאת וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים לְעֹלָה" - שלושה: עגל, כבש ושעיר עזים לחטאת. ההבדל הוא לא רק כמותי, שניים מול שלושה אלא גם מהותי. השלישי שנוסף (כבש מקביל לאיל) הוא "שעיר עזים לחטאת" שהוא קרבן החטאת הקלאסי (ראה פרשת פנחס). אם כן, במה חטאו ישראל בחטא העגל יותר מאהרן? טרם שנראה את התשובה, שים לב שאין ספק בלב הדרשן שחטאו של אהרן חמור יותר. אם משום שהוא אשר יצר את העגל, הציע שיביאו את נזמי הזהב והכריז: "חג לה' מחר"; ואם פשוט מתוקף אחריותו כמנהיג. ראה דבריו הקשים של משה לאהרן: מִה עָשָׂה לָךְ הָעָם הַזֶּה כִּי הִבֵּאתָ עֲלֵיו חֲטָאֵה גְדֹלָה" (שמות לב כא) וכן: "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶת הָעָם כִּי פָרַע הוּא כִּי פָרַע אֶהְרֹן לְשִׁמְצָה בְּקִמְיָהֶם" (שם שם כה).

¹⁰ יש חטאים וכתמים שלא ייחמו לעולם. כמה וכמה פעמים כבר ראינו את צילם של חטא מכירת יוסף וחטא העגל על הדורות הבאים. ראה דברינו **על מרכם בכסף צדיק** בפרשת וישב ומאמר חז"ל שכבר הבאנו פעמים רבות: "אין לך דור שאינו נוטל מחטא העגל" (איכה רבה א כח). וכאן שני החטאים יחדיו. בדברינו **על מרכם בכסף צדיק** הבאנו גם את דברי הרמב"ם במורה הנבוכים חלק שלישי פרק מו שלומד מספרא זה ששעיר החטאת שבכל החגים והמועדים מקורו בשעיר חטאת זה של בני ישראל של היום השמיני שהוא כנגד מכירת יוסף. נראה שיסודות רבים משיטתו והשקפתו של הרמב"ם לגבי הקורבנות, מעוגנים בספרא בכלל, ספרא זה שלפנינו בפרט. ולנושא **כפרת אהרן מול כפרת העם**, כבר הקדשנו דף מיוחד בפרשה זו.

¹¹ המדרש איננו מרפה ועד שנגיע ליום השמיני ולרגע של נחת ושמחה נצטרך כנראה לעבור את כל הזכרת העוונות האפשרית. כבר לא בן בקר אחד, אלא שניים: עגל ושור. ולא סתם שור, אלא שור "אוכל עשב" ("אין לך מנוול ומשוקץ כשור בשעה שאוכל עשב", מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ו, שיר השירים רבה א ג). זו טבעה של עבודה זרה שהיא רבת דימויים ותבניות: עגל, שור, שעיר עזים וכו'. שים לב איך הדרשן מגייס את ספר תהלים (מהכתובים) על מנת להעצים את החטא והכל בשל שינוי הלשון מעגל לשור. האמנם רק העצמת חטא וטפילת עוונות נוספת יש כאן או שמא גם פתח לתיקון? האם ריבוי עבודה זרה וגונויה מחזקת אותה או שמא מחלישה אותה? קצרה היריעה מלדון בנושא מורכב זה כאן שמעט ממנו הבאנו בדברינו **על השינוי** בפרשת כי תשא, ובסיפור על הפסלים שבבית תרח שהביאו לאמונת אברהם באל אחד (בראשית רבה לח יג). כאן נמשך בדרך בה בוחר המדרש ללכת. אבל טרם שניפרד מקטע זה של המדרש, כדאי מאד לפתוח את ספר תהלים, פרק קו, שהמדרש הכניס כאן לתמונה. ראה פרק זה במלואו שרובו תוכחה קשה והזכרת עוונות והוא במבנה הבא: חמישה פסוקי שבח ו"הללויה" כפתיחה, שלושה ושמונה פסוקי תוכחה של חטאות עם ישראל לאורך הדורות, וסיומו שוב בחמישה פסוקי שבח ו"הללויה" בדומה לפתיחה. נראה שלא בכדי מוכנס פרק זה לכאן ואולי הוא מפתח להבנת המדרש.

¹² יש פתרון, אומר משה, האיש שכה כעס על חטא העגל עד ששבר את הלוחות והשבית את התורה (ראה תנחומא ראה סימן א). אפשר לזבוח את העבודה זרה לפני ה'. כך הרי אירע ביציאת מצרים. אפשר להכניס את היצר הרע לתוך בית המדרש, לתוך קודש הקדשים ולשחוט אותו שם (קידושין לב ע"ב, יומא סט ע"ב). אבל לשם כך, אומרים בני ישראל, צריך לבנות את בית המקדש והמדרש וצריך להשכיח בהם שכינה: "וכי היאך מקלסת מדינה את המלך ואינה רואה פני המלך"? וראה זה פלא, רק אמרו ומיד זכו

(ה) "ויקחו את אשר צוה משה" – בזריזות. "ויקברו כל העדה ויעמדו לפני ה' " - קרבו כולם בשמחה ועמדו לפניו. ומשל למלך שכעס על אשתו והוציאה. לאחר ימים נתרצה לה. מיד חגרה מתניה קשרה כתיפיה והיתה משמשת אותו יותר מדאי. אף כך ישראל, כיון שראו שנתרצה המקום לכפר על עונותיהם, קרבו כולם בשמחה ועמדו לפניו. לכך נאמר: "ויקברו כל העדה ויעמדו לפני ה' ".¹³

(ו) "ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו" - אמר להם משה לישראל: אותו יצר הרע העבירו מלבכם, ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום. כשם שהוא יחידי בעולם, כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו, שנאמר: "ומלתם את ערלת לבבכם". מפני מה? "כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים". עשיתם כן? – "וירא אליכם כבוד ה' ".¹⁴

.....

(טו) מה תלמוד לומר "ויהי"? מלמד שהיתה שמחה לפניו במרום כיום שנבראו בו שמים וארץ. במעשה בראשית הוא אומר "ויהי ערב ויהי בוקר" וכאן הוא אומר "ויהי". וכיון שכילו ישראל את מלאכת המשכן, בא משה וברכם, שנאמר: "וירא את כל המלאכה ויברך אותם משה". מה ברכה ברכן? אמר להם: תשרה השכינה במעשה ידיכם. רבי מאיר אומר: כך ברכן: "ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים". והם אמרו לו: "ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו". ועל אותה שעה הוא אומר: "צאינה וראינה בנות ציון" - בניס המצויינים, "במלך שלמה" - במלך שהשלוש שלו, "בעטרה שעטרה לו אמו" - זה אהל מועד שמצוייר בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש. "אמו" - אין אמו אלא ישראל, שנאמר "ולאומי אלי האזינו" (ישעיהו נא ד).¹⁵

(טז) ביום חתונתו ביום ששרתה שכינה בבית וביום שמחת לבו ביום שירדה אש חדשה ממרום וליחכה על המזבח את העולה ואת החלבים. (יז) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם - באותה שעה זכה במתנות כהונה וזכה בנשיאות כפים לו ולדורותיו עד שיחיו המתים. (יח) וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים משנפנה מקרבנותיו ירד לו מן המזבח בשמחה.¹⁶

שבת שלום מחלקי המים

לראיית פני השכינה: "כי היום נראה ה' אליכם". מה שאולי אפילו משה לא זכה כשאמר: "הראיני נא את כבודך". השכילו בני ישראל "לתפוס את הרגע", את שעת הרצון ואולי מעל לכל את הגישה של איך לאלף את העבודה הזרה שבה חטאו (ובה עתידים לחטוא). בין כך ובין כך, מדרש זה מצטרף בכל לב לשיטה שהמשכן הוא כפרה על חטא העגל.

¹³ נראה שקטע זה של המדרש חוזר ביתר תוקף על הקטע הקודם. פה נאמר באופן יותר ברור שהמלך נתרצה לאשתו, אבל גם מודגש מאד הצעד הבוטח שהאשה עושה בתגובה מיידית: "מיד חגרה מתניה קשרה כתיפיה והייתה משמשת אותו יותר מדאי". שוב, לשבחם של בני ישראל. ראה בהמשך המדרש שם שאת אהרון היה צריך "לדחוף" קצת. הוא לא חגר מתניו מיד, אלא עדיין היסס: "משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שנשא אשה והיתה מתבישת מלפניו ונכנסה אחותה אצלה. אמך לה: על מה נכנסת לדבר זה, אלא שתשמשי את המלך. הגיסי דעתך ובואי ושמשי את המלך. כך אמר משה לאהרן: אהרן אחי, על מה נתבחרת להיות כהן גדול, אלא שתשרת לפני הקדוש ברוך הוא. הגיס דעתך ובוא ועבוד עבודתך. ויש אומרים היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתיירא ממנו. וא"ל משה: אחי, לא ממה שאתה מתיירא ממנו, הגיס דעתך וקרב אליו לכך נאמר קרב אל המזבח". נראה שמשה ובני ישראל מקדימים את אהרון בקפיצה אל בית המקדש \ מדרש עם העוונות ועם יצר הרע שרק לעתיד לבוא יישחט שחיטה גמורה (סוכה נב ע"א). ובינתיים, יש למושכו לבית המדרש (שוב קידושין לב ע"ב) ולשיר איתו הללויה (תהלים פרק קו). אהרון מהסס ובצדק כי חטאו כאמור גדול יותר (ראה הערה 9 לעיל) ומי שמושך וקורא לו הוא משה ואולי גם בני ישראל כולם שמכירים בחטא קדום וחמור עוד יותר. הרי לנו שוב התייחסות לקריאה של משה לאהרון.

¹⁴ עכשיו שהכל נכנס לבית, בית ה', אולי אפשר כן לנסות להסיר את יצר הרע ולהיות כולם יחד ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום. לשם כך נדרשת מילת הלב וההכרה שהקב"ה הוא "אלהי האלהים ואדוני האדונים". ראו דברינו [אלוהי האלהים](#) בפרשת עקב. האם בכך נסגר מעגל או שמא נפתח חדש?

¹⁵ דלגנו קצת קדימה לחלק אחר של הספרא (עדיין בפרשה א), כי רצינו לסיים בדבר טוב. יש רגע של שמחה ונחת. יש השלמת מלאכה וברכה הדדית בין משה ובין העם. הוא מברכם בריבוי ותוספת כמותיים של איכות אותו הרגע: "ככם אלף פעמים" ואילו הם עונים לו בברכת העשייה: "ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו", שאנו אומרים בתחילת כל שבוע חדש שיש בו ששה ימים של עשייה ומלאכה. וכל המדרשים המאוחרים, מדרשי האמוראים, שמות ובמדבר רבה, תנחומא ועוד המתארים את הקמת המשכן (בפרשות פקודי ונשא), חוזרים על מדרש זה שישודו במדרש תנאים ספרא תורת כהנים. איפה, אנב ברכת ה' (הרב) כאן? הכל מפי משה (התלמיד)? ראה דברינו [ויהי נועם ה' אלוהינו עלינו](#) בפרשת פקודי.

¹⁶ הנה אהרון מצטרף לשמחה ולברכה וכיוון שהבאנו את המדרש הקודם, לא יכולנו לעצור שם ונתגלגלו הלאה. אף דא עקא, ששמחת אהרון נפגמה באסון מות בניו ורגע התרוממות הרוח וההתעלות חלף מהר. ובכך גלשנו [לפרשת אחרי מות](#) ולא נסיף דבר ודבר כאן.

מים אחרונים: ראה מבוא למדרש ספרא – תורת כהנים בספר [מבוא למדרשים בהוצאת תבונות](#).